

Energietransitiefonds

Document geüpdatet op 18/03/2024 voor de FEKP

Energietransitiefonds (ETF): onderzoek, ontwikkeling en innovatie in het kader van de energietransitie ondersteunen binnen de federale bevoegdheden

Doelstelling Bestand/ Geactualiseerd

Het Energietransitiefonds beoogt onderzoek, ontwikkeling en innovatie op het vlak van energie – binnen de federale energiebevoegdheden - aan te moedigen en te ondersteunen. In dat kader organiseert de Algemene Directie Energie elk jaar een projectoproep overeenkomstig artikel 3, §1, van het koninklijk besluit van 9 mei 2017 tot vaststelling van de gebruiksvoorwaarden van het Energietransitiefonds.

Om steun te kunnen vragen moeten de projecten o.a. verbonden zijn aan ten minstens één van de drie volgende thematische assen die binnen de bevoegdheden van de federale staat vallen:

- Thematische as 1: hernieuwbare energiebronnen in de Belgische exclusieve economische zone van de Noordzee en biobrandstoffen.
- Thematische as 2: nucleaire energietoepassingen.
- Thematische as 3: bevoorradingszekerheid en netevenwicht.

Ze moeten ook een significante impact op het Belgisch energetisch gebied bewijzen.

Vlaggenschipacties

Jaarlijks wordt een budget van 15 tot 25 miljoen euro worden uitgetrokken voor het Energietransitiefonds, dat als subsidie kan worden toegekend aan projecten die aan alle betreffende voorwaarden voldoen en betrekking hebben op onderzoek en ontwikkeling, investering in onderzoeksinfrastructuur, of op innovatie door kmo's.

De projectoproepen van het Energietransitiefonds staan open voor:

- Rechtspersonen opgericht volgens Belgisch recht.
- Rechtspersonen opgericht volgens wetgeving van een andere lidstaat van de Europese Unie, het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen.

Operationalisering (Uitvoering)

Het koninklijk besluit van 9 mei 2017¹ stelt de gebruiksvoorwaarden van het Energietransitiefonds vast.

Hieronder een oplistijng van concrete uitvoeringsmaatregelen van het ETF:

¹ Koninklijk besluit tot vaststelling van de gebruiksvoorwaarden van het Energietransitiefonds, Economie, KMO, Middenstand en Energie, 15 mei 2017. <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2017/05/09/2017012094/justel>

- Organisatie/lancering van een jaarlijkse projectoproep (uiterlijk 15/11).
- Jaarlijks advies met evaluatie van de ingediende projectvoorstellen (uiterlijk op 30/04).
- Dossier ter goedkeuring voorleggen aan ministerraad en jaarlijkse subsidiebesluiten (uiterlijk op 31/05).
- Jaarlijkse subsidiecontracten tussen de minister en de begunstigde(n).
- Jaarlijkse kick-off meetings met begunstigde(n).
- Jaarlijkse technische en financiële opvolgmeetings, evaluatieverslagen en betalingen schijven.
- Jaarlijkse rapportering voor staatssteun met toepassing van Verordening 651/2014 (GBER).
- Communicatie publieke resultaten van ondersteunde projecten (continu).
- Opvolging budget ETF (continu).

ETF-oproepen worden georganiseerd teneinde het budget van het ETF te besteden. In het ETF wordt er jaarlijks een bijdrage gestort en dit voor de periode vanaf 2016 tot en met het jaar 2025 (cf infra inzake financiering ETF).

Vooruitgang van de uitvoering

Oproepen

Het Energietransitiefonds heeft sinds 2017 acht projectoproepen georganiseerd:

- Projectoproep I van juni 2017
- Projectoproep II van december 2017
- Projectoproep III van augustus 2018
- Projectoproep IV van oktober 2019
- Projectoproep V van november 2020
- Projectoproep VI van november 2021
- Projectoproep VII van november 2022
- Projectoproep VIII van november 2023

De eerste zeven oproepen hebben samen geresulteerd in de toekenning van subsidies aan 105 projecten voor een totaal van 152 miljoen euro. Deze projecten worden nauwgezet opgevolgd door experts van de Algemene Directie Energie (FOD Economie) en een externe financiële auditor (organisatie van zowel technische als financiële audits). Een overzicht van de 105 ondersteunde en lopende projecten, alsook publieke resultaten van gefinaliseerde projecten kunnen worden geraadpleegd via de webpagina van het ETF² alsook via publieke kanalen van de projectpartners.

² Energietransitiefonds (ETF), AD Energie, . <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/Overzicht-gesubsidieerde-projecten-energietransitiefonds.pdf>

Een achtste projectoproep werd gelanceerd op 9 november 2023³. Ingevolge het federale regeerakkoord werd beslist om de meest recente projectoproep van 9 november 2023 opnieuw bij voorrang te wijden aan de thematische assen 1 en 3 van het Energietransitiefonds. De projecten binnen de “thematische as 2 - nucleaire energietoepassingen” komen enkel in aanmerking voor steun voor zover en in de mate dat het beschikbare budget niet wordt toegekend aan projectvoorstellen binnen de thematische assen 1 en 3. In het kader van deze meest recente ETF-projectoproep van november 2023 werden er 63 innovatieve projectvoorstellen aangemeld op 14 december 2023 en werden uiteindelijk 42 projectvoorstellen effectief ingediend voor de deadline van 23 januari 2024. Na een grondige evaluatieprocedure van de AD Energie, een externe financiële auditor alsook externe internationale technische experts, zal de AD Energie uiterlijk op 30 april 2024 een advies afleveren aan de minister van Energie. De ministerraad zal uiterlijk eind mei 2024 beslissen over de steuntoekenning. Daarbij worden volgende stappen gezet:

- Juni 2024: Door de Koning ondertekende subsidiebesluiten voor de geselecteerde projecten overhandigen aan de laureaten alsook de formele communicatie en motivering van het resultaat aan alle kandidaten.
- Juni-september 2024: Afsluiten van de subsidiecontracten voor de geselecteerde projecten en ondertekening door alle partijen.
- September-november 2024: Start van de geselecteerde projecten in het kader van deze projectoproep VIII met als mogelijke startdatum van de projecten: 1 september 2024, 1 oktober 2024 of (uiterlijk) 1 november 2024 (naar keuze van de begunstigde) & organisatie van kick-off meetings.
- November 2023: Lancering van de volgende projectoproep IX (uiterlijk 15 november 2024).

Projecten

Sinds de start van dit fonds in 2017 werden reeds 105 projecten gesubsidieerd. Via volgende link kan een overzicht worden geraadpleegd van de 105 projecten die werden geselecteerd in het kader van de zeven vorige projectoproepen van het Energietransitiefonds (2017-2022)⁴.

De zevende oproep tot het indienen van projecten, die op 10 november 2022 werd gelanceerd, gaf prioriteit aan hernieuwbare energiebronnen in de Noordzee, biobrandstoffen, bevoorradingszekerheid en netwerkevenwicht. De deelname van kleinere projecten werd aangemoedigd. Bij de evaluatie van de 51 ontvangen voorstellen werd ook meer gewicht toegekend aan het positieve effect op het klimaat en het milieu in België en op het federale beleid inzake energietransitie. Bij de beoordeling van de voorstellen werd niet alleen een beroep gedaan op een externe financiële auditor, maar ook op internationale energiedeskundigen die hebben geholpen de projecten te selecteren die het best aan de toekenningscriteria voldeden. Bij de 21 nieuwe innovatieve projecten die in 2023 werden geselecteerd, zijn Belgische topuniversiteiten, onderzoeksinstellingen, consultants, industriële partners en kleine en middelgrote ondernemingen betrokken. De 21 nieuw geselecteerde projecten gingen uiterlijk op 1 november 2023 van start en ontvangen de komende jaren in totaal 24.206.957,58 euro steun. Alle gesubsidieerde projecten worden van nabij opgevolgd door experts van de AD Energie alsook door een externe auditor.

³ Energietransitiefonds: Projectoproep van november 2023 met het oog op subsidieverlening in 2024, 9 november 2023.

<https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/ETF-projectoproep-van-9-november-2023>

⁴ Energietransitiefonds (ETF), Algemene Directie Energie, september 2022.

<https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/Overzicht-gesubsidieerde-projecten-energietransitiefonds.pdf>

Overeenkomstig het besluit van de Ministerraad van 9 juni 2023 werd op 9 november 2023 een achtste oproep tot het indienen van projecten voor het Energietransitiefonds⁵ gelanceerd, met een beschikbaar budget van 15 miljoen euro in 2024. De modaliteiten van deze achtste oproep tot het indienen van projecten werden verder verbeterd, zodat nog beter kan worden ingespeeld op de huidige uitdagingen van de energietransitie. Zo werden o.a. onder de thematische assen 1 en 3 specifieke focusthema's naar voor geschoven (cf. pagina's 8 en 9 van de oproep) die nauw aansluiten bij het federaal regeringsbeleid en waar bijkomend onderzoek en ontwikkeling uiterst zinvol zou zijn. Voor deze oproep wordt ook speciale aandacht besteed aan pilootprojecten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie, en met concrete realisaties en dicht aanleunend bij de industrie, waar idealiter ook een gedeelte van het project wordt gefinancierd door het consortium zelf. Tot slot wordt de werking van het Energietransitiefonds waar mogelijk verder verbeterd en - overeenkomstig het federale regeerakkoord – wordt het fonds prioritair ingezet voor innovatieve projecten die kaderen binnen de duurzame energietransitie en die daadwerkelijk bijdragen aan de vermindering van broeikasgasuitstoot, de transitie naar hernieuwbare energie en de bevoorradingszekerheid van België. Uiterlijke datum voor de beslissing van de federale ministerraad tot steuntoekenning per koninklijk besluit in het kader van deze achtste ETF-projectoproep van 9 november 2023 is 31 mei 2024.

Impact

BKG-impact

Voor wat de ontvankelijke projecten betreft, wordt door de aangestelde experts van de AD Energie een evaluatie uitgevoerd in welke mate ontvankelijke projectvoorstellen voldoen aan de 6 toekenningscriteria, zoals beschreven in hoofdstuk 3.3 van de projectoproep. Een van deze zes toekenningscriteria: "Het positieve effect op klimaat en milieu in België en op het federaal beleid inzake de energietransitie" (i.e. het toekenningscriterium waaraan ook het hoogste gewicht wordt toegekend).

In dit kader wordt het volgende verwacht van de kandidaat:

- Een zo'n specifiek mogelijke beschrijving van de positieve impact van het project op het klimaat en milieu in België, inzake de beperking van de uitstoot van broeikasgassen (zoals CO₂) en de transitie naar hernieuwbare energie. Deze impact dient eveneens te worden toegelicht door middel van kwantitatieve indicatoren zoals bijvoorbeeld een indicatie van het bespaard aantal ton CO₂, ...
- Een motivering hoe en in welke mate het projectvoorstel kan bijdragen tot het realiseren van de gewenste duurzame energietransitie in België en ook concreet kan bijdragen tot het federaal beleid inzake de energietransitie (onder meer de transitie naar hernieuwbare energie).

Andere voorziene effecten door de maatregel

Meer onderzoek, ontwikkeling en innovatie zal gebeuren in het kader van de ondersteuning van de energietransitie binnen de federale energiebevoegdheden, met ook meer concrete output voor beleidsmakers alsook mogelijke verdere commercialisering van innovatieve technologieën en concrete investeringen die een meerwaarde kunnen leveren aan de energietransitie van ons land.

⁵ Energietransitiefonds - Projectoproep van november 2022 met het oog op subsidieverlening in 2023, FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 10 november 2022.
<https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/ETF-projectoproep-van-10-november-2022.pdf>

Een ander mogelijk effect is het ontstaan van meer samenwerkingsverbanden tussen overheden, universiteiten, onderzoeksinstituten, industriële partners, kmo's... inzake onderzoek, ontwikkeling en innovatie in het kader van de energietransitie (binnen de federale energiebevoegdheden) zodat het onderzoek mogelijks ook op een meer efficiënte wijze zal worden uitgevoerd binnen België. Alsook kan er mogelijks ook meer kruisbestuiving en verspreiding van concrete onderzoeksresultaten plaats vinden tussen alle betrokken stakeholders in België.

Economische en sociale gevolgen

Voor wat de ontvankelijke projecten betreft, wordt door de aangestelde experts van de AD Energie een evaluatie uitgevoerd in welke mate ontvankelijke projectvoorstellen voldoen aan de 6 toekenningscriteria, zoals beschreven in hoofdstuk 3.3 van de projectoproep. Een van deze zes toekenningscriteria: "Het positieve effect op België (economisch & sociaal) en op de energiebevoorradingszekerheid van België". Voor dit toekenningscriterium wordt geëvalueerd in welke mate projectvoorstellen onder meer de aanzet vormen tot een belangrijke diversificatie van energiebronnen of tot verhoging van competitiviteit op de energiemarkt, een meerwaarde vormen voor de Belgische bedrijfswereld (bv. op de kaart zetten van onze Belgische bedrijven in de internationale energiemarkten) en bijdragen tot de exportgroei van ons land, de instandhouding en/of bevordering van de tewerkstelling, de beperking van de nettarieven, heffingen en/of energiekost voor de consument. Er wordt eveneens beoordeeld of het projectvoorstel ook een significante en positieve impact zou hebben op de Belgische energiebevoorradingszekerheid en/of het netevenwicht in het licht van de finaliteit van het Energietransitiefonds.

Budget

Het fonds wordt gespijsd door de vergoeding die betaald wordt aan de federale Staat in overeenstemming met artikel 4/2 van de wet van 31 januari 2003 houdende de geleidelijke uitstap uit kernenergie voor industriële elektriciteitsproductie. De financiering van het ETF gebeurt dus door een jaarlijkse bijdrage van 20 miljoen EUR van de uitbater van Doel 1 en 2, in ruil voor de levensduurverlenging van deze reactoren. Deze financiering loopt van 2016 tot en met 2025. Er is momenteel nog niets beslist inzake de verdere financiering van het Energietransitiefonds na 2025.

Overeenkomstig de 'Conventie betreffende de verlenging van de uitbatingsduur van Doel 1 en Doel 2' dient de uitbater van deze eenheden jaarlijks een forfaitair bedrag van 20.000.000€ aan de Belgische Staat over te maken, en dit de eerste keer op 15 april 2016 en de laatste keer op 15 april 2025.

De Ministerraad heeft op 1 december 2017 de volgende beslissing genomen "De Ministerraad gaat akkoord met een verhoging van het uitgavenplafond in 2018 en in 2019 met 10 miljoen EUR waardoor de jaarlijkse uitgave 30 miljoen EUR bedraagt voor deze periode. Vanaf 2020 wordt het uitgavenplafond verhoogd met 5 miljoen EUR bovenop de 20 miljoen tot uitputting van de reserves."

Voor de toekenning van subsidies in het jaar 2024 in het kader van het Energietransitiefonds werd door de Ministerraad in oktober 2023 het beschikbare budget voor deze projectoproep VIII van november 2023 bepaald op 15 miljoen euro. Een bedrag van 9.059 kEUR wordt toegekend aan BA 42 50 311202 voor een subsidie in 2024 aan de netbeheerder voor de realisatie van natuurinclusief design van het energie-eiland.

Er wordt jaarlijks een werkingskost van 250 000 EUR voorzien, hoofdzakelijk voor het aanwerven van een externe auditor in het kader van de uitvoering van de financiële en boekhoudkundige evaluaties van de ingediende projectvoorstellen (met het oog op hun eventuele selectie) in het kader van een

projectoproep alsook het uitvoeren van de jaarlijkse financiële audits van de lopende, geselecteerde projecten. Ook de externe onafhankelijke internationale technische experts, die het ETF sinds 2022 bijstaan bij de inhoudelijke technische evaluatie van de ingediende projectvoorstellen, worden vergoed vanuit deze werkingsmiddelen van het ETF.